

Doctrina - Podještědské gymnázium, s.r.o.

Oddíl E – učební osnovy
VII.1.B

MATEMATIKA

VII.1.B – Matematika

Charakteristika předmětu: MATEMATIKA ve vyšším stupni osmiletého studia

---

Obsah předmětu

Vzdělávací obsah vyučovacího předmětu matematika pro vyšší stupeň víceletého gymnázia vychází ze vzdělávací oblasti Matematika a její aplikace (RVP G).

V matematice budeme realizovat průřezové téma Osobnostní a sociální výchova, které se prolíná všemi předměty na vyšším stupni gymnázia.

Časové vymezení předmětu

	vyučovací hodina	cvičení
kvinta	4	X
sexta	3	X
septima	3	X
oktáva	(2)	X

Organizace výuky

Předmět matematika je povinný pro všechny studenty kvinty až oktávy. Během těchto povinných hodin se studenti seznámí se všemi tématy obsaženými v RVP pro gymnázia. Pro zájemce o hlubší poznatky z matematiky je ve všech ročnících nabízen volitelný předmět Matematika rozšířená, který je určen také pro studenty, kteří se chtějí studiu matematiky věnovat na vysoké škole, popř. uvažují o státní maturitě z předmětu Matematika rozšiřující. V oktávě si studenti volí buď Matematiku (2 hodiny týdně) nebo Matematiku rozšířenou (4 hodiny týdně).

Výuka matematiky je uskutečňována částečně frontálním vyučováním s co největším zapojením studentů do společného odvozování poznatků, využívá se také problémové a skupinové vyučování, je kladen důraz i na časté využití digitálních technologií.

Výchovné a vzdělávací strategie

Matematickým vzděláním v průběhu vyššího stupně gymnaziálního vzdělání významně přispíváme k utváření a rozvoji klíčových kompetencí žáků. Matematika výrazně rozvíjí logické uvažování, abstraktní a analytické myšlení, učí srozumitelné a věcné argumentaci, formulaci problémů a jejich řešení, vyžaduje tvůrčí přístup a různorodé metody práce, podporuje samostatnost i nutnost spolupráce při řešení problémů. Významným aspektem je i rozvíjení geometrické představivosti, a to jak v rovině, tak v prostoru.

Těžiště výuky spočívá v aktivním osvojení strategie řešení úloh a problémů, v ovládnutí nástrojů potřebných pro vysokoškolské studium i pro běžný život, v pěstování schopnosti aplikace. Během studia si studenti uvědomují, že matematika

VII.1.B – Matematika

nachází uplatnění ve většině oborů lidské činnosti, zejména v informatice, technice a ekonomii.

Podporujeme účast studentů v matematických soutěžích jako je Matematický klokan, matematická olympiáda, mezinárodní soutěž družstev Náboj a v korespondenčních soutěžích. Snažíme se tak vypěstovat u studentů trvalý zájem o matematiku, podchytit a rozvíjet matematický talent u nadaných studentů a připravovat studenty na úspěšné vysokoškolské studium.

Kompetence k učení

- umožňujeme studentům vyzkoušet různé metody a formy činností: práce ve dvojicích nebo ve skupinách, soutěže v rámci třídy, práce s textem – důraz je kladen na pochopení matematického textu nebo naopak schopnost matematizace reálné situace, využívání konzultací, rozbor testů
- zařazujeme problémové úlohy, zejména na odvození nových poznatků nebo na řešení praktických úloh z běžného života
- průběžným hodnocením výsledků jejich práce studentům umožňujeme posoudit vlastní pokrok při učení, uvědomit si případné nedostatky a hledat cesty k jejich odstraňování
- modelováním situací, kreslením náčrtků v geometrii rozvíjíme u studentů prostorovou představivost

Kompetence k řešení problémů

- přecházíme důsledně od jednoduššího problému ke složitějšímu (princip postupnosti)
- zařazujeme problémové úlohy z praktického života (rozbor úlohy, matematizace, zvolení vhodného postupu, odhad výsledku, ověření správnosti řešení)
- podporujeme řešení jedné úlohy více možnými postupy (porovnání efektivity, přesnosti výsledku, využití různých znalostí, ověření výsledku jiným postupem)
- vedeme studenty k účasti v matematických soutěžích, kde si ověří a prohloubí své vědomosti a schopnosti

Kompetence komunikativní

- vyžadujeme používání odborné terminologie
- podporujeme komunikaci studentů při řešení problému: porozumění zadání, vyhodnocení informací, zformulování problému, zdůvodnění postupu řešení, formulace výsledků
- využíváme práci ve skupinách nebo ve dvojicích pro důslednější komunikaci, diskuzi řešení, obhajování postupů
- zařazujeme práci s odborným textem pro nácvik porozumění, vyhledání podstatných informací, zhodnocení
- vedeme studenty k dovednosti „číst“ grafy, diagramy a tabulky a vyhodnotit z nich informace

Kompetence sociální a personální

- vytváříme přátelskou a kolegiální atmosféru při hodinách, kdy se student nebojí říci svůj názor před ostatními studenty ani před pedagogem – nevhodná řešení se rozeberou a opraví, ale nezesměšňují

VII.1.B – Matematika

- rozebíráme při hodinách se studenty jejich výkony a pokroky a vedeme je ke schopnosti objektivně zhodnotit vědomosti a dovednosti své i svých spolužáků
- podporujeme práci ve skupinách, schopnost zapojit se do společné činnosti, uplatnit své individuální schopnosti, ale respektovat názory druhých
- vedeme studenty ke spolupráci a pomoci – vytváření „doučovacích skupinek“ během výuky s cílem o co nejlepší výkon každého člena

Kompetence občanské

- seznamujeme studenty s historií a vývojem matematiky od úplných počátků a vedeme je k respektu ke schopnostem a dovednostem našich předků
- zařazujeme úlohy týkající se ekologie, odpadů, jiných národností, zdravého životního stylu apod. a diskutujeme o nich
- vytváříme přátelskou atmosféru ve třídě, kdy oceňujeme výkony i slabších studentů

Kompetence k podnikavosti

- podporujeme u studentů samostatnou aktivitu, oceňujeme jejich vlastní přínos do výuky
- zařazujeme do výuky úlohy zabývající se například výpočtem nákladů na různé stavební či opravárenské práce, úlohy na porovnávání výhodnosti té které nabídky po zvážení všech faktorů
- posilujeme sebevědomí studentů vhodně volenými úkoly a následným zhodnocením

Kompetence digitální

- seznamujeme studenty s možnostmi, jak si po logickém osvojení numerických výpočtů a postupů tyto efektivně usnadnit pomocí digitálních technologií
- zapojujeme digitální technologie do procesu osvojování nových vědomostí, kdy buď vyučující nebo sami studenti pomocí různých počítačových programů objevují nové vztahy, závislosti a souvislosti (např. Geogebra)
- vedeme studenty k aktivnímu vyhledávání nových informací na webových stránkách, k jejich kritickému posuzování a třídění získaných poznatků
- využíváme digitální technologie k upevňování znalostí, opakování a procvičování učiva zábavnou formou (např. Kahoot)
- učíme studenty digitálně zaznamenávat matematické texty včetně vzorců a prezentovat své práce a projekty

---

Rozpracování vzdělávacího obsahu vyučovacího předmětu

K V I N T A		
Učivo	Očekávané výstupy	Poznámky
Nelineární rovnice a nerovnice • opakování - lineární a kvadratické rovnice, lineární nerovnice, soustavy lineárních rovnic • rovnice s neznámou ve jmenovateli • rovnice s neznámou pod	○ <i>student používá vhodné metody při řešení jednotlivých typů rovnic a nerovnic</i> ○ <i>přihlíží ke specifickým některých typů rovnic (jako jsou podmínky řešitelnosti, nutnost zkoušky jako</i>	Na úvod tématu jsou zopakovány znalosti z nižšího gymnázia týkající se rovnic a nerovnic

VII.1.B – Matematika

odmocninou • rovnice s absolutní hodnotou • kvadratické nerovnice, nerovnice v součinném a podílovém tvaru	součást řešení apod.) ○ zná a využívá princip nulových bodů ○ vychází z definice absolutní hodnoty ○ správně zapisuje množinu všech řešení rovnic, nerovnic a soustav	Využívání sbírek příkladů na webových stránkách (např. příklady.com) za účelem efektivního procvičení učiva
Funkce • definice, graf, základní vlastnosti funkcí • lineární funkce • kvadratická funkce • lineární lomená funkce • funkce s absolutní hodnotou • mocninné funkce • inverzní funkce • n-tá odmocnina, počítání s mocninami • exponenciální funkce, rovnice • logaritmická funkce, logaritmus, logaritmická rovnice	○ student chápe funkci jako závislost veličin, chápe pojmy definiční obor, obor hodnot, vztah mezi funkcí a jejím grafem ○ podle zadání rozpozná typ funkce, určí její definiční obor, průsečíky s osami, načrtne graf funkce a na základě grafu určí monotonii, paritu, omezenost a obor hodnot funkce ○ využívá poznatky o funkcích při řešení rovnic a nerovnic ○ k dané funkci najde funkci inverzní a sestrojí její graf ○ převede odmocniny na mocniny a využívá vzorce pro práci s mocninami ○ porovnává hodnoty exponenciálních a logaritmických funkcí na základě jejich grafů ○ řeší základní typy exponenciálních a logaritmických rovnic, využívá substituce ○ chápe pojem logaritmus, využívá věty o logaritmech při úpravách výrazů a při řešení logaritmických rovnic ○ řeší aplikační úlohy s využitím poznatků o funkcích	Práce s počítačovým programem Geogebra pro odvozování grafů funkcí
Tělesa • výpočet povrchu a objemu těles	○ student správně klasifikuje a rozlišuje jednotlivá tělesa ○ ze zadání i praktických úloh určí potřebné veličiny a správně dosadí do vzorců ○ dbá na užití vhodných jednotek a jejich převodů	Práce s kalkulátorem

S E X T A		
Učivo	Očekávané výstupy	Poznámky
Stereometrie • polohové vlastnosti základních geometrických útvarů • volné rovnoběžné promítání • řezy na tělesech • průsečíky přímky s tělesem • metrické vlastnosti – odchylky, vzdálenosti, kolmost	○ student užívá správně geometrické pojmy ○ pomocí volného rovnoběžného promítání zobrazuje geometrické útvary ○ určuje vzájemnou polohu lineárních útvarů v prostoru, jejich odchylky a vzdálenosti ○ využívá svých znalostí a	Rozvíjení prostorové představivosti Zdokonalování práce s rýsovacími potřebami, nácvik přesného a čistého rýsování Využití počítačového

VII.1.B – Matematika

	<i>prostorové představivosti k řešení úloh na tělesech, sestrojí řez tělesa rovinou, průsečík přímky s tělesem</i>	programu Geogebra pro názorné ukázky prostorových řezů na tělesech
Goniometrie a trigonometrie - orientovaný úhel - funkce sinus, kosinus, tangens a kotangens obecného úhlu - výrazy a rovnice s goniometrickými funkcemi - sinová a kosinová věta, řešení obecného trojúhelníku	- student chápe pojem orientovaný úhel a přiřadí mu správnou velikost ve stupních nebo v radiánech - rozšíří své znalosti o goniometrických funkcích v pravouhlém trojúhelníku na goniometrické funkce libovolného orientovaného úhlu, uvědomuje si periodičnost funkcí - odvodí vlastnosti a grafy goniometrických funkcí z jednotkové kružnice - na základě svých předešlých znalostí práce s grafy načrtne grafy i složitějších goniometrických funkcí - využívá goniometrické vzorce při úpravách výrazů a při řešení rovnic - s ohledem na periodičnost goniometrických funkcí určuje správně množinu všech řešení goniometrických rovnic - používá sinovou a kosinovou větu k řešení obecného trojúhelníku a je schopen aplikovat znalosti na úlohy z praxe	Práce s kalkulátorem - určování hodnot goniometrických funkcí Využití výukových materiálů počítačového programu Geogebra pro odvození hodnot gon. funkcí na jednotkové kružnici a pro vykreslení grafů gon. funkcí
Kombinatorika - základní kombinatorická pravidla - variace, permutace a kombinace bez opakování prvků i s opakováním prvků - vlastnosti kombinačních čísel, Pascalův trojúhelník - binomická věta	- student využívá kombinatorická pravidla součinu a součtu pro řešení jednoduchých kombinatorických úloh - chápe rozdíl mezi uspořádanými a neuspořádanými k-ticemi a správně volí v úlohách použití variací nebo kombinací - je schopen podle zadání konkrétní úlohy volit vhodný postup a řešit kombinatorické úlohy bez i s opakováním prvků - využívá vlastností kombinačních čísel pro úpravy výrazů a řešení rovnic s těmito čísly - seznámí se s binomickou větou a je schopen s její pomocí umocňovat dvojčlen	Využívání webového portálu Kahoot za účelem procvičování úloh na kombinatoriku
S E P T I M A		
Učivo	Očekávané výstupy	Poznámky
Pravděpodobnost - náhodné pokusy - pravděpodobnost jevů - pravděpodobnost sjednocení jevů - nezávislé jevy - binomické rozdělení	- student ovládá základní pojmy pravděpodobnosti - rozdělí mezi množinou možných a množinou příznivých výsledků a s využitím kombinatoriky určí a spočítá pravděpodobnost jevu - využívá svých znalostí o množinách k určení pravděpodobnosti sjednocení jevů	Řešení úloh na pravděpodobnost z praktického života

VII.1.B – Matematika

	○ početně rozhodne o závislosti či nezávislosti jevů ○ rozhodne o vhodnosti použití binomického rozdělení k výpočtu pravděpodobnosti a určí výsledek	
Statistika • statistický soubor, jednotka znak • tabulka četností, relativní četnost • aritmetický průměr, modus, medián • směrodatná a mezikvartilová odchylka	○ student správně používá základní pojmy statistiky, uvědomuje si souvislost mezi velikostí statistického souboru a objektivitou výsledku ○ na základě získaných dat sestaví tabulku četností a určí relativní četnosti ○ u statistického souboru rozhodne, kterou charakteristiku polohy (aritmetický průměr, modus, medián) a variability (směrodatná nebo mezikvartilová odchylka) zvolit a tu potom spočítá ○ znázorní získané statistické výsledky pomocí vhodného grafu	Využití tabulkového procesoru Microsoft Excel pro tvorbu statistických grafů
Analytická geometrie • souřadnice bodu • vektory, operace s vektory, skalární a vektorový součin • geometrie v rovině • rovnice kružnice, kružnice a přímka	○ student si představí a znázorní bod zadaný pomocí souřadnic v rovině i v prostoru ○ spočítá střed a délku úsečky z jejích krajních bodů ○ chápe vektor jako množinu orientovaných úseček, vektory graficky i početně sčítá, odčítá, násobí reálným číslem ○ určí skalární a vektorový součin vektorů, chápe jejich rozdíl, geometrický význam a použití ○ určí přímku v rovině pomocí parametrického vyjádření, obecnou rovnicí i směrnicovým tvarem ○ řeší polohové a metrické úlohy v rovině (vzájemná poloha a průsečík přímek, kolmost, odchylky, vzdálenost bodu od přímky) ○ zapíše kružnici pomocí rovnice, rozhodne o vzájemné poloze přímky a kružnice, určí rovnici tečny	Využití počítačového programu Geogebra pro zobrazení útvarů v rovině
Posloupnosti a řady • posloupnost, určení posloupnost • vlastnosti posloupností • aritmetická posloupnost • geometrická posloupnost	○ student chápe posloupnost jako typ funkce se specifickým definičním oborem ○ pracuje s posloupnostmi zadanými pomocí vzorce pro n-tý člen i rekurentně ○ vysloví hypotézu a dokáže monotonii a omezenost posloupnosti ○ vysloví definici aritmetické a geometrické posloupnosti, zná jejich vlastnosti a umí jich využít při	Využití geometrické posloupnosti na řešení praktických úloh z finanční matematiky

VII.1.B – Matematika

	řešení úloh ○ používá geometrickou posloupnost při řešení úloh o úrokování	

O K T Á V A		
Učivo	Očekávané výstupy	Poznámky
Komplexní čísla • zavedení komplexních čísel a početních operací s nimi • Gaussova rovina • absolutní hodnota komplexního čísla • goniometrický tvar komplexního čísla • řešení kvadratických rovnic s reálnými koeficienty v oboru komplexních čísel	○ <i>student chápe zavedení imaginární jednotky a komplexních čísel</i> ○ <i>provádí základní početní operace s komplexními čísly v algebraickém tvaru</i> ○ <i>znázorní komplexní čísla jako body v Gaussově rovině</i> ○ <i>uvědomuje si absolutní hodnotu komplexního čísla jako jeho vzdálenost od počátku v Gaussově rovině</i> ○ <i>je schopen zapsat komplexní číslo také v goniometrickém tvaru</i> ○ <i>převádí komplexní čísla v algebraickém tvaru na goniometrický tvar a naopak</i> ○ <i>řeší kvadratické rovnice s reálnými koeficienty a provádí diskusi řešení v oboru komplexních čísel</i>	
Opakování učiva	○ <i>student si prohlubuje, upevňuje a procvičuje získané znalosti</i> ○ <i>nachází souvislosti mezi jednotlivými obory matematiky, propojuje své poznatky a využívá je při řešení komplexních úloh</i>	Využívání sbírek příkladů na webových stránkách (např. prikklady.com) za účelem efektivního opakování učiva